

libet perfectio aut imperfectio status nostri
necessario consequitur; igitur ex obiecto seu
natura sua bonae aut malae sunt; non igitur
bonae aut malae sunt, quia eas Deus praece-
pit, aut prohibuit. Sic mendacium ex se ma-
lum est, non ex prohibitione legis.

§. 23.

Vt liberam actionem quamcunque bo- Quae
nam dicere possis, duo requiruntur: 1. vt ^{requisi-}
per se & natura sua statum nostrum perfe- ^{ta ac-}
ctiorem reddere possit; 2. vt ab agente eo ^{tionis}
fine, ea intentione suscipiatur, qui actioni ^{bonae}
respondet. Horum vnum si deficiat, actio
dici bona nequit; sic largiri eleemosynam
ad subleuandam alterius egestatem, est actio
bona: falsum testimonium perhibere ad sal-
uandum reum, est actio mala.

§. 24.

Hinc intelligis: 1. actionem natura sua Quae
bonam euadere posse malam, praua intentio- ^{consec-}
ne: 2. actionem natura sua malam euadere ^{taria?}
non posse umquam bonam, quacunque in-
tentione suscipiatur: intelligis 3. vetus illud:
bonum ex integra causa, malum ex quolibet defectu.

CAPVT II.

DE OBLIGATIONE ET LEGE.

§. 25.

Obligatio nihil est aliud, quam necessitas Quid
aliquid agendi aut omittendi; eaque du- ^{obliga-}
plex: *physica & moralis*. Physica, est neces- ^{tio,}
tas corpori imposita, motus certa ratione ^{physica,}
A 5 ^{& mo-}
el- ^{ralis?}

eliciendi, non alia; vt si fortior debiliorem abripiat: moralis, est necessitas enti morali seu libero imposita; vt: neminem laede. Nobis hic sermo est de morali.

§. 26.

Quid interna, externa, *terna* & *externa*. Interna seu naturalis est, quae oritur ex ipsa rerum & actionum natura; vt obligatio ad vitandam intemperantiam; externa seu positiua, quae oritur ab ente, quod extra subiectum obligatum est; vt sunt Deus vel homo superior altero. Hinc obligatio positiua recte in *diuinam* & *humanam* dispescitur.

§. 27.

Quid lex? *Lex* dicitur propositio quaelibet obligationem enuncians: seu, quod in idem recidit, regula aut norma, ad quam actiones liberas instituere obligamur; vt: parentibus obedito.

§. 28.

Quotumplex est lex? Quandoquidem lex cogitari sine obligatione non potest, patet, tot legum esse, quot sunt obligationum species: & quidem *lex naturalis* est, quae obligandi vim habet ab ipsa rerum & hominum natura: *positiua diuina*, cuius obligatio dependet a voluntate Dei; ut leges ceremoniales veteris testamenti: *positiua humana*, cuius obligatio a voluntate vnus aut plurium hominum dependet.

§. 29.

§. 29.

Obligatio & lex naturalis ad actiones quasdam suscipiendas, & alias omittendas datur; equidem Deus mundum & omnia entia ad finem aliquem creavit, nempe ad manifestandas suas perfectiones (§. 770. Theol.): iam singulae actiones liberae, aut ad hunc finem consentiunt, aut illi aduersantur (§. 20.); ergo illas vult & has non vult; ergo entia libera obligantur ad illas suscipiendas, & oppositas omittendas.

§. 30.

Intelligis hinc 1. errorem Democriticorum & Epicureorum aliorumque, qui obligationem & legem naturalem negabant: contra autem affirmabant, leges omnes sola utilitate esse sancitas, adeoque illas pro ratione temporis & circumstantiarum mutari, imo etiam aboleri & contrarias his constitui posse.

§. 31.

Intelligis 2. errorem recentiorum quorundam, qui legum naturalium existentiam ex eo impugnant; quod actiones quaedam apud alias nationes pro bonis, honestis, iustis habentur, apud alias contra pro malis, turpibus & inhonestis (§. 814. Theol.); equidem facta non ostendunt, quid bonum malumue, quid agendum & omittendum sit: id definire naturalis & sanae rationis est munus.

§. 32.

§. 32.

Qua via leges naturales hominibus innotescunt? Obligationes & leges naturales per famam rationem nobis innotescunt; legibus enim naturalibus iubemur actiones bonas committere, malas omittere: sana autem ratione cognoscimus, an actio bona sit, an statum nostrum perfectiorem reddat, nec ne; ratio igitur praecipuum est medium, quo in legum naturalium cognitionem deueniri potest. Hinc legem naturae alii *dictamen rationis* vocant.

§. 33.

An intellectus imbecillitas non obstat? Frustra sunt, qui imbecillitatem humani intellectus accusant, post Adami praecipue lapsum: etenim ex peccato illo voluntas magis debilitata fuit, quam ratio: haec vero tantum semper vigoris retinuit, habetque hodie, vt bonum a malo magna ex parte facile secernamus. Exemplo id patet rudium quorumque hominum hodie, quoad leges primas & generalissimas.

§. 34.

An ideo reuelationem harum legum in sacris libris superflua videri potest? Neque hinc legitime deduci potest, reuelationem harum legum in sacris libris superfluum fuisse; etsi enim absolute necessarium non erat, haec speciatim reuelari, tamen id humanae rationi valde erat utile, postquam tum praeiudiciis, tum cupiditatibus turpissimis corrupta fuerat. Insigne id diuinae bonitatis est argumentum. Vide §. §14. Theol.

§. 35.

§. 35.

Quemadmodum nemo eorum his legibus stringitur, qui usu rationis destituuntur, ut infantes, furiosi &c. ita contra omnes lege naturali obligantur, qui sana ratione praediti sunt; athei igitur, si qui existunt, praecipua legis naturalis observare tamen debent.

§. 36.

Deus est auctor legum naturalium; leges naturales nimirum sunt, quae obligandi vim ab ipsa rerum & hominum natura habent (§. 28.): constituit autem Deus rerum & hominum naturas; legum igitur naturalium auctor est Deus. Vnde quoque a philosophis *leges divinae* dicuntur.

§. 37.

Leges naturales sunt immutabiles & necessariae; leges enim naturales obligandi vim ab ipsa rerum hominumque natura & essentia habent (§. 28.): est autem rerum & hominum natura atque essentia immutabilis & necessaria (§. 319. Ont.); igitur & leges naturales. Vnde huic legi nec abrogari fas est, neque derogari ex hac aliquid licet, neque tota abrogari potest. Nec vero aut per senatum, aut per populum solui hac lege possumus. Cic.

CAPUT III.

DE POENIS ET PRAEMIIS.

§. 38.

Poenam dicitur malum, quod legislator cum actione aliqua coniungit, seu motuum poenam